

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1976/77:26

med anledning av motioner om beräkning av socialförsäkringsavgifter

Motionerna

I motionen 1976/77:463 av herr Oskarson (m) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om utredning och förslag på differentierade sjukförsäkringskostnader med hänsyn till frånvaron inom det egna företaget.

I motionen 1976/77:1081 av herrar Josefson (c) och Andersson i Nybro (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning angående införande av ett avgiftsfritt belopp i botten av inkomsten vid uttagandet av egenavgifter till socialförsäkringarna från egna företagare och fria yrkesutövare.

I motionen 1976/77:1085 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning i syfte att åstadkomma rättvisare sjukförsäkringsavgifter för de mindre företagen.

Gällande bestämmelser

Genom beslut av 1975 års riksmöte (prop. 1975:36 och 92, SfU 16 och 17 samt rskr 125 och 127) fastställdes arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till sin nuvarande nivå 8 % av avgiftsunderlaget. Samtidigt avvecklades den tidigare begränsningen av avgiftsunderlaget till 7,5 gånger basbeloppet i fråga om alla socialförsäkringsavgifter med undantag av den till ATP. Genom utvidgningen av avgiftsunderlaget och höjningen av avgiftsprocenten för sjukförsäkringen beräknas 85 % av sjukförsäkringskostnaden, däri inräknat kostnader för föräldraförsäkringen och den särskilda sjukförsäkringen för studerande, bli täckta genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Statsbidraget till sjukförsäkringen uppgår således fr. o. m. 1976 till 15 % av kostnaderna.

Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen, som erlaggs av arbetsgivare och egenföretagare på samma underlag som avgiften till sjukförsäkringen, uppgår enligt beslut vid innevarande riksmöte (prop. 1976/77:42, SkU 11, rskr 78) till 8,3 % av avgiftsunderlaget.

Avgiften till ATP utgör för år 1977 11,75 % av avgiftsunderlaget. Vid beräkningen av avgiften bortses från löner och inkomster under ett och över 7,5 basbelopp.

Underlag för arbetsgivares avgifter utgörs av de kontantlöner i pengar

och naturaförmåner i form av kost och bostad som utgår till anställda och som – exklusive omkostnadsavdrag – under året uppgått till minst 500 kr. Egenavgifterna erläggs på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, dvs. främst inkomst av jordbruk, rörelse eller uppdrag. Till grund för avgiftsberäkningen läggs i princip den avgiftsskyldiges taxering till statlig inkomstskatt.

I fråga om egenföretagare gäller att han inte behöver erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen för egen inkomst från företaget om han uppnått 65 års ålder. Han är också befriad från socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen om han vid avgiftsårets ingång fyllt 65 år. En arbetsgivare däremot måste betala sådana avgifter för sina anställda oavsett deras ålder.

Förutom socialförsäkringsavgifter uttas av arbetsgivare och egenföretagare en allmän arbetsgivaravgift om 4 %. Den allmänna arbetsgivaravgiften i form av egenavgift skall erläggas av fysisk person, som åtnjutit inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här i riket belägen jordbruksfastighet som brukas av honom. Därvid gäller att avgift endast tas ut på den del av inkomsten som överstiger 30 000 kr.

Utöver tidigare nämnda avgifter erlägger arbetsgivare, men ej egenföretagare, avgifter till delpensionsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, yrkesskadeförsäkringen och arbetsmarknadsutbildningen samt vuxenutbildningsavgift, barnomsorgsavgift, arbetarskyddsavgift och lönegarantiavgift.

Frågan om införande av lättnader i företagares och fria yrkesutövaras egenavgifter till socialförsäkringen genom ett avgiftsfritt bottenbelopp motsvarande det som gäller i fråga om allmän arbetsgivaravgift har prövats och avvisats av riksdagen vid ett flertal tillfällen. Därvid har riksdagen som sin mening uttalat (jfr SfU 1974:32, 1975:11, 1975:17 och 1975/76:22) att det förelåg en avgörande skillnad mellan den allmänna arbetsgivaravgiften å ena sidan och socialförsäkringsavgifterna å den andra. Den förra hade karaktären av skatt och borde därför kunna användas som ett medel att stimulera företagens bärkraft. Socialförsäkringsavgifterna däremot hade tillkommit för att bereda de försäkrade ett grundskydd vid bl. a. sjukdom och ålderdom, ett grundskydd som alla försäkrade måste vara med om att betala. Selektiva åtgärder av den art motionärerna avsåg skulle innebära att man övervältrade kostnaderna för detta grundskydd på andra försäkrade.

Utskottet

Kostnaderna för sjukförsäkringen finansieras till övervägande del av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften beräknas för arbetsgivarna till 8 % av ett avgiftsunderlag motsvarande summan av utgivna löner, som under året uppgått till minst 500 kr. Egenföretagarens avgift utgör 8 % av ett underlag motsvarande inkomsterna av annat arbete

än anställning. Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen motsvarar 8,3 % av samma underlag.

Herrar Josefson och Andersson i Nybro upprepar i motionen 1081 ett tidigare yrkande från deras sida om att frågan om införande av ett avgiftsfritt bottenbelopp vid beräkning av egenföretagares socialförsäkringsavgifter bör bli föremål för utredning. Motionärerna erinrar om att man vid beräkning av såväl den direkta skatten som vid uttag av den allmänna arbetsgivaravgiften för egenföretagare tillämpar systemet med ett avgiftsfritt grundbelopp. Med hänsyn till att egenavgifterna höjts mycket kraftigt och statens andel i avgiftskostnaderna numera väsentligt minskat föreligger enligt motionärernas mening ett starkt motiv för att även vid beräkning av egenföretagares och fria yrkesutöwares socialförsäkringsavgifter införa ett avgiftsfritt grundbelopp. Detta är enligt motionärernas mening motiverat också av den anledningen att dessa avgifter tas ut även på den del av egenföretagarnas inkomst som utgör kapitalinkomst, vilket medför att egenföretagaren får betala en högre avgift än den som tillämpas i fråga om anställda. Från rättvisesynpunkt är det därför, menar motionärerna, angeläget att den del av nettointäkten som motsvarar kapitalavkastning undantas från avgift.

Vad motionärerna anfört talar enligt utskottets mening för att det finns skäl att närmare undersöka i hur stor utsträckning egenföretagare belastas med en högre socialförsäkringsavgift än övriga medborgare. Utskottet tillstyrker därför utredningsyrkandet i motionen 1081. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.

Även motionen 463 av herr Oskarsson och motionen 1085 av herr Olsson i Järvsö m. fl. syftar till en differentiering av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen men av andra skäl än de som framförts i motionen 1081.

Motionärerna åberopar statistiska uppgifter som visar att sjukfrånvaron är lägre i mindre företag än i stora. Med hänsyn till de svårigheter i övrigt under vilka de små och medelstora företagen arbetar bör, menar motionärerna, dessa företags avgifter till sjukförsäkringen anpassas till vad som är motiverat med hänsyn till sjukfrånvaron vid företagen. Motionärerna begär därför en utredning i syfte att få en rättvisare fördelning av avgifterna till sjukförsäkringen.

Förutom att motionärernas förslag otvivelaktigt skulle komma att medföra administrativa problem skulle det enligt utskottets mening också kunna få effekter som från rättvisesynpunkt strider mot allmänt vedertagna principer inom socialförsäkringssystemet. Det nuvarande sättet att finansiera kostnaderna för sjukförsäkringen grundar sig på tanken att kostnaderna bör bäras solidariskt av alla medborgare i förhållande till vars och ens förmåga och utan hänsynstagande till i vilken utsträckning den enskilde nödgas utnyttja försäkringen. Att avgifterna numera erläggs av arbetsgivarna i stället för som tidigare arbetstagarna innebär inte någon ändring i denna grundprincip. Om man differentierar avgifterna i förhållande till sjukfrånvaron i företagen skulle detta i realiteten innebära ett avsteg från solidaritetsprin-

cipen till förmån för ett motsatt synsätt, nämligen att var och en bör erlægga avgifter i förhållande till hur mycket han utnyttjar försäkringen.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 463 och 1085.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till motionen 1976/77:1081 ger regeringen till känna vad utskottet anför,
2. avslår motionerna 1976/77:463 och 1976/77:1085.

Stockholm den 29 mars 1977

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m), Augustsson (s), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Åkerlind (m), Andersson i Nybro (c), Lindström (s), Andersson i Edsbro (c) och Nilsson i Norrköping* (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Aspling, Augustsson, Karlsson i Ronneby, fru Håvik, herrar Marcusson, Lindström och Nilsson i Norrköping (samtliga s) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Vad motionärerna" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Som inledningsvis nämnts har riksdagen vid flera tillfällen avslagit motioner med samma syfte som motionen 1081. Socialförsäkringsutskottet har därvid understrukit att socialförsäkringsavgifterna tillkommit för att bereda de försäkrade ett grundskydd vid bl. a. sjukdom och ålderdom, ett grundskydd som alla försäkrade måste vara med om att bära. Selektiva åtgärder av den art som föreslagits i motionerna skulle därför, har utskottet framhållit, innebära att man övervältrade kostnaderna för detta grundskydd på andra försäkrade. Utskottet har också pekat på att det föreligger en avgörande skillnad mellan den allmänna arbetsgivaravgiften å ena sidan och socialförsäkringsavgifterna å den andra, eftersom den förre har karaktären av skatt och därför bör kunna användas som ett medel att stimulera företagens bärkraft.

I sammanhanget bör också beaktas den överensstämmelse mellan underlaget för förmåner och för avgifter som finns i socialförsäkringssystemet. Reducerar man avgiftsunderlaget med hänvisning till att egenföretagare betalar avgift även på den del av inkomsten som utgör avkastning av i verksamheten nedlagt kapital kommer detta att innebära att egenföretagare får del av förmåner utan någon motprestation.

På grund härav och då utskottet inte kan finna att motionärerna nu åberopat några skäl som föranleder ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida avstyrker utskottet bifall till motionen 1081.

dels att utskottet under I bort hemställa
att riksdagen avslår motionen 1976/77:1081.

